



Berichten uit De Gouden Cirkel

APRIL 2026

Beste leden en relaties van Stadssociëteit De Gouden Cirkel,

In deze Berichten vindt u een uitgebreid verslag van de bijeenkomst van 30 maart, waar veel muziek in zat. Op 30 maart hielden we ook onze algemene ledenvergadering. Het verslag daarvan staat binnenkort op onze website.

We kijken vooruit naar 20 april, wanneer de plannen voor 't Zoet op de agenda staan. De data en onderwerpen voor de rest van dit jaar passen vervolgens de revue.

We staan stil bij het overlijden van Boudewijn van de Calseijde en sluiten af met een interview met hem over de historische verzameling van de KMA, dat we eerder publiceerden.

Veel leesplezier gewenst.

Met vriendelijke groet,
Peter van den Heuvel

30 MAART: BREDA JAZZ FESTIVAL

door Nancy Jongsma

De eerste spreker van deze avond is Hanneke Griffioen, voorzitter van de Stichting Breda Jazz Festival. 4 jaar geleden is Hanneke begonnen als vrijwilliger bij de Stichting om vervolgens nu voorzitter te mogen zijn.

In het kort legt ze uit aan de hand van een paar sheets wat er allemaal komt kijken bij de organisatie. Wat zijn de kansen en wat zijn de problemen, etc.

Het Jazz Festival bestaat in Breda inmiddels 54 jaar. Op haar vraag wie er nog NIET op dit festival is geweest kwam 1 reactie, maar deze persoon woont ook pas net in Breda. Kortom, bij iedereen is het festival bekend. Inmiddels zijn er ongeveer 220 mensen betrokken bij het festival, waarvan er ongeveer 30 hier het hele jaar werk aan hebben.



Waar moet je aan denken: 27 podia, meer dan 250 optredens, 41 binnenconcerten, 24 looporkesten, 30 solisten, 6 dansworkshops en dit alles verdeeld over 16 nationaliteiten. Een van de belangrijkste zaken tijdens het festival is de veiligheid. Hoe krijg de hele binnenstad gezellig aan het genieten. Een van de middelen die dan ingezet worden zijn de looporkesten. Is ergens een optreden klaar dan staat er een looporkest in de buurt om de feestgangers (ongemerkt) mee te nemen naar het volgende podium.

Zo'n weekend kost natuurlijk ook wat en daarvoor zijn er sponsors, hoofdsponsors, podiumsponsors, mobilitysponsors (want zie alle instrumenten en muzikanten maar eens door de stad te loodsen) Rhythm Club leden en natuurlijk de horeca. De gemeente Breda subsidieert mee, naast de benodigde vergunningen.

Er zijn flyers voor dit evenement, waarop alle binnenconcerten aangegeven staan en eventuele entreeprijzen. Sommige concerten zijn snel uitverkocht, dus let op. Het kinderconcert in de Nieuwe Veste op 15 mei is gratis, maar reserveren is een must.



Het tweede deel voor de pauze werd verzorgd door Jack van Elewout, de archiver van Bredase geschiedenis van muziek en horeca. Hij zal ons meenemen in de geschiedenis van 50 jaar Jazz in Breda aan de hand van foto's en filmfragmenten.

Openingszin van Jack: 54 jaar festival kun je niet in 25 minuten "weergeven". Het begon in 1970, in café De vrachtwagen. Het Turfschip stond leeg met Hemelvaart en voor een aantal Jazzliefhebbers was "Jazz nog lang niet dood". Het eerste festival was geboren, met internationale artiesten zoals Jabbo Smith en Benny Waters.

Het tweede jaar kwam er een podium bij, op de Havermarkt. De

Bredase band Ochtendgloren trad daar op in de stromende regen. Jack loopt een aantal jaren door, het festival groeit. Foto en filmfragmenten wisselen elkaar af. Helaas zonder geluid voor ons, de geluidsinstallatie van de Avenue laat het afweten. Dan maar plaatjes kijken.

In 1977 komt zelfs de Tros voorbij. Opnames en de voorpagina van de Troskompas. Een Tsjechische band (de tijd van het ijzeren gordijn) arriveert. Met een perfect optreden, maar de kleding liet enigszins te wensen over. Ook dit jaar gaf samenwerking met andere organisaties uitkomst. Het conservatorium had nog een aantal smokings over en schonk deze aan de artiesten. Iedereen keurig op het podium.

Een overzicht over de affiches. Schitterde beelden van Peppijn de Zwart. Peppijn dacht dat voor de herkenbaarheid het festival de affiches telkens dezelfde lay out zouden moeten hebben. Dat is hem de eerste 2 jaar gelukt, daarna werd daar een stokje voor gestoken door de organisatie. Met als resultaat elk jaar opnieuw weer een schitterde poster.

Als afsluiting nog muziek van het festival uit 2023. Ook deze ging niet door en zo vertrok Jack, zoals hij zelf zei: 'Met stille trom'.

Na de pauze werden we verrast met The History of Jazz, door pianovirtuoos Harry Kanters en trompettist en zanger met een gouden jazzstem Michael Varenkamp.

Ineens zaten we in New Orleans. Harry achter de piano en Michael op een barkruk, leunend over de piano en trompet in de hand verhalen vertellend alsof hij aan de keukentafel zat. Het eerste muziekstuk werd aangehoord, met hier en daar een bewegende voet, maar verder een aandachtig luisterend publiek. Dit ontlokte Harry de opmerking dat veel mensen luisteren met de ogen.

Tijdens coronatijd hebben Harry en Michael 6 masterclasses van ieder 2 uur georganiseerd om de geschiedenis van de jazz uit te leggen. Dit werden er 4, later 2 en nu werd er dus verwacht dat zij binnen een klein uurtje de hele historie konden doorgeven.



Beide muzikanten zijn internationaal bekend en veel op tournee. Michael heeft als jong ventje nog in de Dutch Swing College Band gespeeld, van zijn 25e tot zijn 29^e.

De algemene tendens over Jazz is een tijdje geweest dat je vooral moeilijk moet kijken bij jazzmuziek maken, dan zal iedereen je wel goed vinden.... Helaas de zalen bleven leeg.

Stijlen van Jazz zijn er te over, een schema op het podium was een spaghetti bord met zijsprongen, terug sprongen enz. Jazz heeft zijn oorsprong in New Orleans, begin 1817. Het leven was er hard, veel armoede, het was er vies, veel haat en nijd en apartheid. Het stadsbestuur kwam op het lumineuze idee om een keer per week een grote ontmoeting te organiseren met muziek en dans voor alle bewoners, zwart en wit. Muziek verbroedert! Later bood Ragtime zich aan. Een samenspel van polka, militaire muziek en opera. Als je goed luistert hoor je dit.

Hoe werden muziekstukken populair, zonder radio, tv en spotify? Simpel, de muzikanten lieten in winkels de muziek spelen, bladmuziek werd verkocht en zo verspreidde zich een en ander.

Heel bekende beelden zijn natuurlijk de Streetband bij begrafenissen. Op de heenweg droever, langzaam, gospel. Op de terugweg happy en blij, goede tijden en de rekening gaat toch naar de overledenen.



Al deze informatie werd gebracht met fantastisch optredens van Harry en Michael. Harry schijnbaar emotioneel achter de piano en de machtige Michael vol enthousiasme spelend en zingend.

Harry speelde Fingerbreaker van Jelly Roll Morten, waarna iedereen zijn vingers bijna brak met het applaus.

Louis Armstrong kwam voorbij, hele verhalen hierover en zijn muziek. Vervolgens het advies, dat als je een plunjer nodig hebt voor je trompet, je naar de Hema moet voor een ontstopper van 2 euro 95 in plaats van een originele van euro of 80.

Door naar de Blues. Blues gaat over liefde, geld, drank of het juist niet hebben van liefde, geld en drank. Met als bekend nummer: Everyday I have the blues.

Michael kon nog wel even doorgaan, we waren tenslotte pas begin 1900. Idee van Harry om volgend jaar eens terug te komen en verder te gaan. Vooral voor diegenen die er deze avond niet waren is dit een herkansing. Mis deze niet.

20 APRIL: OP KOERS MET 'T ZOET

Begin maart heeft de Gemeenteraad het Koersdocument voor 't Zoet definitief goedgekeurd. In dit document presenteert de Gemeente Breda haar visie op de toekomst van dit gebied dat grenst aan het historisch centrum van Breda, zie ook:

<https://www.breda.nl/sites/default/files/2025-12/koersdocument-crossmark-t-zoet-definitief-spread.pdf>

Ferry Aerts, stedenbouwkundige bij de Gemeente Breda, zal een toelichting geven op dit plan. Hierbij gaat hij in op de verschillende 'harde' functies die in het hoogstedelijk plan zijn ondergebracht zoals wonen, werken, onderwijs, verkeer en de Mark. Daarnaast vraagt hij aandacht voor de 'zachte' kant: hoe wordt de identiteit en de ziel van de wijk gemaakt? Hoe sluit dit aan op het gezellige, wat dorpse en kleinschalige Breda van vandaag?

Het plan voor 't Zoet is mede gebaseerd op de economische toekomstvisie van Breda. Cees Budding, (programmamanager innovatiedistrict Breda) zal toelichten dat 'Bier met Bitterballen' niet toekomstbestendig is en waarom Toegepaste Techniek en Creativiteit dit wel zijn.

Na de pauze zullen de inleiders in gesprek gaan met Willem Hein Schenk (Architect en adviseur omgevingskwaliteit), Ruud Reutelingsperger (Kunstenaarscollectief Observatorium) en Hans Thoolen (stedenbouwkundige). Zij zullen ieder vanuit hun achtergrond vragen stellen bij de koers die nu wordt ingeslagen. Ook de leden van De Gouden Cirkel en andere aanwezigen in de zaal worden uitgenodigd aan het gesprek deel te nemen.

De bijeenkomst vindt plaats in De Avenue, begint om 20 uur en is gratis toegankelijk.

PROGRAMMA 2026

Het bestuur werkt voortdurend aan het programma voor de rest van het jaar. Zo ziet het er nu uit:

maandag 1 juni:

Janna Coomans won de Libris geschiedenisprijs met haar boek Dievenland. Ze houdt daarover een inleiding. Frans Gooskens vertelt over zijn onderzoek naar middeleeuwse stadsrekeningen van Breda.

maandag 29 juni:

Princenhage en het Ginneken waren lang zelfstandig, voor ze deel werden van de gemeente Breda. We richten de schijnwerper op hun eigenheid.

zaterdag 11 juli:

een excursie voor de leden naar Princenhage

maandag 31 augustus:

directeur Friso Wijnen trapt de volgende editie van BredaPhoto af

maandag 28 september:

nog nader in te vullen

maandag 26 oktober:

In het thema van de maand van de geschiedenis: Lichaam en geest.

maandag 30 november:

Presentatie van de publicatie over de Mark.

maandag 14 december:

eindejaarsbijeenkomst voor de leden.

IN MEMORIAM BOUDEWIJN VAN DE CALSEIJDE

We ontvingen het droeve bericht dat Boudewijn van de Calseijde op 27 maart is overleden. Bij De Gouden Cirkel was Boudewijn een graag geziene gast en een boeiende spreker, die verschillende lezingen heeft verzorgd.

In 2014 sprak hij over de reizen van Graaf Hendrik III van Nassau. De Vrede van Breda was een onderwerp dat hem na aan het hart lag. Hij hield in 2016 daarover een inleiding. In 2018 liet hij zijn licht schijnen op de geschiedenis van Breda als garnizoensstad.

Zeer bijzonder was de bijeenkomst in 2022. Bij die gelegenheid presenteerde hij zijn tweedelige biografie over Baron van Lawick, de gouverneur van de KMA die nee zei tegen de Duitse bezetter.



We hebben Boudewijn leren kennen als een liefhebber van Breda, als een deskundige en prettige spreker, maar vooral als een charmante persoon. We zijn hem zeer erkentelijk voor zijn bijdragen aan De Gouden Cirkel.

In een van de eerdere Berichten van verscheen een interview met hem over de historische verzameling van de KMA. We nemen dat hieronder nogmaals op. Daarbij zij opgemerkt dat de passage over komende data en bijeenkomsten niet meer relevant is.

OP BEZOEK BIJ DE HISTORISCHE VERZAMELING VAN DE KMA

Op 6 mei worden de restanten van het bevrijdingsfestival opgeruimd. Ook op het Kasteelplein. Aan dat plein staat een grote variëteit aan gebouwen. Heel oude en mooie, zoals het Kasteel en hofhuis Justinus van Nassau, redelijk nieuwe, zoals de in jaren '60 stijl opgetrokken cadettenflat en qua tijd ertussenin het statige Koningin Wilhelminapaviljoen, in 1866 gebouwd als Rijks HBS. In dat gebouw is de Historische Verzameling KMA te vinden. Daar ben ik op bezoek bij Boudewijn van de Calseijde, geen onbekende bij De Gouden Cirkel, waar hij verschillende

malen een lezing heeft verzorgd.

Boudewijn was bestuurslid van de Stichting Historische Verzameling KMA en is daar nog steeds als vrijwilliger bij betrokken. Hij is geen universitair opgeleide historicus, maar sinds zijn jeugd in Zeeuws-Vlaanderen, waar de Tweede Wereldoorlog nog dichtbij was, geïnteresseerd in geschiedenis. Hij is ook, anders dan je bij het horen van KMA zou denken, geen beroepsmilitair. Dat neemt geenszins weg, dat hij beschikt over een grote kennis van de militaire geschiedenis van Breda en van het Kasteel van Breda. Nu houdt hij zich onder andere ook bezig met onderzoek naar de militaire carrière van (oud-)cadetten, vaak omdat nabestaanden op zoek zijn naar de familiegeschiedenis.

Het was de KMA-gouverneur generaal-majoor H. Kemper die begin 20ste eeuw aanzette tot oprichting van een Historische Verzameling KMA. Daarnaast had de KMA een grote collectie voorwerpen uit Oost- en West-Indië, die in 1923 werd ondergebracht in het Etnografisch Museum, dat oudere Bredanaars wellicht nog kennen en dat tot 1993 onderdak had in het woonhuis van de gouverneurs van de KMA, nu het appartementencomplex Justinus van Nassau. De uitgebreide collectie, met veel voorwerpen die dienden als lesmateriaal voor de officieren die die hier in Breda werden opgeleid voor het KNIL, is bij het opheffen van het museum verhuisd naar wat nu het Wereldmuseum in Leiden is.

N.a.v het 175-jarig bestaan van de KMA in 2003 is de stichting nieuw opgericht. In de voormalige Rijks HBS heeft de stichting een aantal zalen ingericht. Boudewijn wil het, ondanks de professionele museale inrichting ervan, geen museum noemen. Het is een rijk ingericht bezoekerscentrum en ontvangstruimte, die op een laagdrempelige wijze compensatie biedt voor het gegeven dat het Kasteel, een militaire locatie in vol bedrijf, noodzakelijkerwijs beperkt toegankelijk is.

De bezoekers zien prominent aanwezig een grote maquette van het kasteel, zoals dat er in 1590 in al zijn glorie uit moet hebben gezien. Bijzonder is dat deze maquette is gemaakt op grond van een kaart en met een 3D-printer is gerealiseerd. Je kunt er nauwelijks anders dan met verdriet naar kijken als je weet hoe van deze renaissancepracht weinig over is sinds de onttaking die met de ingebruikname als KMA gepaard is gegaan. Er is een rijkdom aan voorwerpen die met het kasteel en de KMA te maken hebben. Zo is er het portret van de eerste gouverneur van de KMA, waar een bijzonder verhaal bij hoort, dat Van de Calseijde met veel smaak vertelt. Deze Carel August Gunkel had een minnares in Scheveningen, waarheen hij zich met grote regelmaat vanuit Breda liet vervoeren. Het plan dat hij had om haar te vermoorden, liep verkeerd af. De vergiftigde worst en wijn kwamen niet in haar maag terecht, maar in die van haar broer, die er op bezoek was. Dat kostte de gouverneur een aanzienlijke gevangenisstraf.

In een van de vitrines ligt een kist met twee pistolen. Soortgelijke duelleerpistolen zijn daadwerkelijk gebruikt, in een periode toen het nog niet strafbaar was gesteld (1844). Een van de schutters was een burgerdocent van de KMA, die vergat een officier te groeten en vervolgens door deze werd beledigd. De hoogleraar dr. J.H. van Bolhuis daagde de officier uit en het duel werd uitgevochten in het Duellaantje in het Mastbos. Het liep anders af dan de twee schutters beoogden. De militair, een geoefend schutter, dacht zorgvuldig naast zijn opponent te mikken, terwijl deze dacht het schot te kunnen ontwijken door opzij te stappen. De misrekeningen leidden tot de dood van de hoogleraar. De ander kreeg een gevangenisstraf van 5 jaar, maar vervolgens ook gratie van Koning. De secondanten zijn er waarschijnlijk met een stevige douw, zoals dat in militaire kringen heet, vanaf gekomen.

De Stichting verzorgt verschillende publicaties, zoals over Van Lawick, die als gouverneur in de Tweede Wereldoorlog weigerde de zogenaamde erewoordverklaring te tekenen en enkele jaren in krijgsgevangenschap doorbracht. De Gouden Cirkel heeft in oktober 2022 aan deze publicatie een bijeenkomst met onder andere Van de Calseijde gewijd.

De Stichting werkt met zo'n 50 vrijwilligers. Enkelen van hen zijn bezig met het digitaal toegankelijk maken van het zeer omvangrijke foto-archief en de schilderijencollectie van het Kasteel. Deze inventarisaties zijn deels te vinden op de website <https://kasteelvanbreda.nl>, deels op <https://brabantserfgoed.nl>. Beide websites zijn het bezoeken meer dan waard.

Boudewijn heeft wel een wens. Het zou prettig zijn als er behalve de bestaande ruimten ook ruimte zou zijn voor tijdelijke tentoonstellingen. Dat zou het mogelijk maken om (meer) stukjes geschiedenis die nu onderbelicht blijven, over het voetlicht te brengen. Als voorbeeld noemt hij een eerder gehouden expositie over het gebruik van de het kasteel in de Tweede Wereldoorlog. Toen na de capitulatie alle cadetten naar huis waren gestuurd en het kasteel leeg stond, kwamen elke 3 maanden Duitse jongemannen de eed afleggen nadat ze hun basisopleiding tot matroos in een van de Bredase kazernes hadden gevolgd. Van september 1940 tot september 1944 moeten er ca. 18.000 zijn geweest.

De Historische Verzameling KMA is in het Wilhelminapaviljoen aan het Kasteelplein gratis te bezoeken op dinsdagen van 11 tot 16 uur. Gidsen van Gilde De Baronie verzorgen 's zaterdags rondleidingen op het terrein van het kasteel, waarvoor aanmelden noodzakelijk is (<https://www.gildebaronie.nl/kasteelrondleiding-kasteel-van-breda>). Op de tweede Pinksterdag, maandag 20 mei, traditioneel de Nassaudag, kan het Kasteel, evenals het Wilhelminapaviljoen, eveneens bezocht worden. Boudewijn van de Calseijde verzorgt op 20 mei in de Grote Kerk de afsluiting van de Nassaudag, met een lezing onder de titel Breda 1624-1625 Trots op een nederlaag. Voor leden van erfgoedverenigingen, waaronder van De Gouden Cirkel, is deze lezing na aanmelding gratis of tegen gereduceerd toegankelijk (<https://bredanassaustad.nl/nassaulezing>).

Deze e-mail is verstuurd aan {{email}}. • Als u geen nieuwsbrief meer wilt ontvangen, kunt u zich [hier afmelden](#). • U kunt ook uw [gegevens inzien en wijzigen](#). • Voor een goede ontvangst voegt u stadssocieteit-de-gouden-cirkel@send.laposta.email toe aan uw adresboek.

